

Оглобліна В.О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного університету, м.Запоріжжя

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ МІЖНАРОДНОЇ КООПЕРАЦІЇ У ВДОСКОНАЛЕННІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Сьогодні весь світ знаходиться у стані енергетичного переходу, тому інвестиціям та підтримці енергетичних проектів приділяється окрема увага. Однією із цілей енергетичного переходу є більшість ВДЕ енергетики в загальній структурі генерації.

Загалом, сфера енергетики та енергетичного ринку доволі складна, та багатогранна, як із технічної, так і економічної точки зору. Кожен проект енергетичної галузі, навіть малої потужності, це значна кількість фінансування, помітні ризики та складні умови прогнозування результату. Проте через це та низьку конкуренцію в галузі, енергетичні проекти привертають до себе все більше уваги як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів.

Гарні географічні, кліматичні, технологічні, економічні та кадрові умови України, приваблюють все більше ресурсів та інвесторів на наш енергетичний ринок, а інтеграція із системою ENTSO-Е значно прискорить цей процес, зробивши наш ринок більш доступним та зрозумілим для європейських інвесторів.

Такі умови одночасно потребують інноваційних підходів до інвестування, та сприяють їх появі. Однією з таких форм інноваційного інвестування є енергетична кооперація, що використовує надзвичайно багато різних нестандартних фінансових інструментів інвестиційного менеджменту.

До початку повномасштабного російського вторгнення 24-го лютого 2022-го року у Європі працювало 2 великі енергетичні системи: ENTSO-Е (європейська інтеграційна система, що об'єднувала 43 енергетичних оператори

у 36 країнах Європи) та Інтегрована система електромереж Росії, Білорусі та України, як зрозуміло із назви, так історично склалося, що до останньої входила і українська енергосистема.

З початком військової агресії РФ, Україна була вимушена екстренно трансформувати власну енергосистему та шукати альтернативи. Так енергосистему України було від'єднано від російської, проте залишився зв'язок із енергосистемою Білорусі; для задоволення власних потреб Україна почала нарощувати власні енергетичні потужності, особливо у атомній галузі та ВДЕ. В 2017 оператор української енергомережі ДП «Укренерго» підписує контракт про інтеграцію із системою ENTSO-E у 2023-му році.

Економічний спад 2014-2016 років призвів до значного сповільнення розвитку енергетичної сфери в Україні, особливо у сфері ВДЕ. Тому, багато міжнародних партнерів тим чи іншим чином вирішили підтримати розвиток української енергосистеми і запустили відповідні програми.

Глобально такі програми можна класифікувати за 2-ма напрямками:

1. Спрямовані на розвиток енергетичної безпеки та незалежності;
2. Спрямовані на підвищення енергоефективності.

Нас цікавлять обидва напрямки, бо енергетичні проекти ВДЕ відповідно до моделі роботи можуть покривати як обидва напрямки одночасно, так і кожний окремо. Програми можна класифікувати за напрямками роботи:

1. Навчального спрямування – організовують чи підтримують профільні освітні заходи у енергетичній галузі (Наприклад «Проект енергетичної безпеки» від USAID).

2. Підтримка та розвиток іновацій – підтримують освітні та виробничі ініціативи із впровадження та виходу на ринок іновацій у сфері енергетики (Наприклад «Іноваційні ваучери» від ЄБРР та Greencubator).

3. Пряма фінансова та ресурсна підтримка проектів енергетичної сфери.

Проаналізуємо останній напрямок. На сьогодні в Україні діє достатня кількість програм міжнародної кооперації та підтримки в енергетичній сфері,

часто сфокусовані на енергетиці ВДЕ. Розглянемо детальніше деякі з них [1]:

«Програма фінансування альтернативної енергетики в Україні» ЄБРР (USELF) – це пряма кредитна лінія відкрита Міжнародною фінансовою організацією Європейським банком реконструкції та розвитку, для сприяння реалізації проектів з використання відновлюваних джерел енергії в Україні. В рамках USELF надаються кредити і допомога в розробці проектів, що відповідають фінансовим, технічним і екологічним критеріям Програми.

Структура USELF забезпечує фінансування малих і середніх проектів безпосередньо від ЄБРР за спрощеною і прискореною схемою видачі позики, що знижує операційні витрати. Програма передбачає фінансування всіх форм виробництва електроенергії з відновлюваних джерел, таких як: вода, вітер, біомаса, сонячна енергія.

Інвестиційні проекти оцінюються ЄБРР на підставі інформації, наданої компаніями (ТЕО, бізнес-план). Програма USELF є цільовою програмою фінансування та підтримки відновлюваної енергетики в Україні із бюджетом 140 млн євро. Для участі у програмі підприємства повинні мати документально підтверджену фінансову та кредитну історію, що включає фінансову звітність у відповідності зі стандартами звітності, а після підписання угоди повинні запровадити Міжнародні стандарти фінансової звітності впродовж двох років. Технічні консультанти готують аналіз проекту та подають в ЄБРР технічну, екологічну та фінансову оцінку перспективних проектів, а також надають юридичну підтримку компаніям.

Компаніям, зацікавленим в отриманні позики в рамках Програми, надається безкоштовна технічна підтримка, яка фінансується за рахунок гранту Глобального Екологічного Фонду. Підтримка компаній-позичальників включає: отримання дозволу та ліцензування проекту, техніко-економічне обґрунтування, комерційні переговори, рекомендації щодо менеджменту проектів [2].

Програми фінансування «НЕФКО» – ініціатива з енергоефективності Норвегія-Україна спрямована на розширення використання зовнішнього

місцевого фінансування для досягнення енергоефективності в громадських будівлях, зміцнення самоврядування та практики стійких закупівель. Програма передбачає змішане фінансування, що складається з кредитів та грантів, а також технічної допомоги та підтримки проекту.

Пріоритет для надання фінансування віддається малим та середнім інвестиційним проектам, що сприяють поліпшенню стану навколишнього середовища. Тож при оцінці проекту, окрім економічної доцільності та прийнятності, приділяється увага екологічному ефекту, який має бути вимірюваним [2; 3].

Програма фінансування від ЄІБ «Розвиток муніципальної інфраструктури» – Європейський інвестиційний банк активно фінансує енергетичні проекти в Україні через наявну кредитну лінію з Урядом України. Завдяки фінансовим ресурсам ЄІБ існує можливість залучити позики для реалізації великих енергетичних проектів, але механізм залучення фінансування є досить важким, зарегульованим та потребує безпосередньої участі Уряду України (детальніше див. звіт «Механізми фінансування заходів енергоефективності в Україні») [2; 4].

Програма кредитування від Українсько-Німецького фонду через банківські установи – скористатися кредитом за програмою можуть фізичні особи-підприємці або підприємства з числом працівників не більше 250 чоловік і річним доходом не більше 10 млн євро в еквіваленті, які ведуть діяльність не менше 3 років, мають дохід за останні 4 квартали поспіль і позитивну кредитну історію в банку не менше 12 місяців, а також не належать великим компаніям. Максимальний термін інвестиційного кредиту – 5 років, а кредиту на поповнення оборотних коштів – 2 роки. В рамках програми фінансова підтримка підприємствам надаватиметься через банки-партнери НУФ в національній валюті під відсоткову ставку нижче середньоринкового рівня.

Фонд надає фінансування банкам-партнерам для подальшого кредитування мікро-, малих та середніх підприємств, що реалізують проекти, в тому числі, у сфері відновлюваної енергетики. Для залучення фінансування

позичальник має звернутися до таких банків як Укргазбанк, Ощадбанк, Мегабанк, ПроКредит Банк та інші.

Кредитування від Укргазбанку – одним з українських банків, що спеціалізується на фінансуванні проектів з відновлюваної енергетики, є Укргазбанк. Укргазбанк обрав стратегію розвитку «Еко-кредитування» та пропонує підприємствам пільгові відсоткові ставки за кредитами, та підвищені ставки при розміщенні депозитів. Програми Укргазбанку з фінансування відновлюваної енергетики впроваджуються за підтримки проекту IFC, що була започаткована у травні 2016 року.

Отже, гарний потенціал України для реалізації проектів сонячної енергетики, війна та необхідність відновлення та реконструкції великою кількості електромереж, готовність міжнародної спільноти підтримувати та інвестувати в проекти українського походження, об'єднання із європейською енергосистемою, та багато іншого, усе це фактори, які сприяють створенню та запуску в Україні нових та перспективних енергетичних проектів, які за умови послідовного та якісного фінансового та управлінського менеджменту, можуть давати надприбутки.

Список використаних джерел

1. Ініціатива з енергоефективності Норвегія-Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nefco.int/wp-content/uploads/2020/02/NEFCO_Norway-Ukraine-Energy-Efficiency-Initiative_UA.pdf
2. Інвестуємо в майбутнє України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.eib.org/attachments/country/eib_in_ukraine_uk.pdf
3. Як Європейський інвестиційний банк підтримує українські міста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://auc.org.ua/sites/default/files/library/14-20_oleksandr_antonyuk.pdf
4. Solar PV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iea.org/reports/solar-pv>.